

LOP

Niklas
Natt och Dag

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

1795

NIKLAS NATT OCH DAG

1795

TATRAN

Zo švédskeho originálu Niklas Natt och Dag: 1795,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Forum, Stockholm 2021,
preložila Alexandra Debnárová.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2022 ako 5371. publikácia
a 188. zväzok edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.
Vydanie I.
Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.
Zodpovedná redaktorka Katarína Vilhanová
Jazykovi redaktori David Grich, Eva Mládeková
Technický redaktor Peter Zentko
Sadzba AldoDesign, Bratislava
Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

The cost of this translation was supported by a subsidy
from the Swedish Arts Council, gratefully acknowledged.
Published by agreement with Salomonsson Agency.

All rights reserved.

Copyright © Niklas Natt och Dag 2021
Translation © Alexandra Debnárová 2022
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2022

ISBN 978-80-222-1300-4

*Kto bude držať niť, čo ťa vyvedie z temného bludiska,
do ktorého ťa vtiahli vášne?*

DONATIEN ALPHONSE FRANÇOIS DE SADE, 1795

OSOBY, KTORÉ SA SPOMÍNajú V ROMÁNE 1795:

Tycho Ceton: odpadlík z Rádu Eumeníd; kedysi otrokár vo Švédskej Západnej Indii, po návrate domov mecenáš sirotinca s úmyslom skryť vlastné zločiny za dobročinnosť. Nechal zavraždiť manželku Erika Tri Ruže, stal sa strojcom jeho nešťastia. Od požiariu sirotinca na Hornsbergete na úteku, na mizine a bez ochrany.

Jean Michael Cardell: zvaný Mickel. Bývalý delostrelec. Pri Svensksunde prišiel o ľavú ruku, odvtedy slúži pri separačnej strážii. Nedopatrením spôsobil hornsbergetsý požiar, v ktorom uhoreli dvojčky Anny Stiny Knappovej, za čo si kladie vinu. Vyviazol s ťažkými popáleninami, hoci viac než jazvy ho pália výčitky svedomia.

Cecil Winge: právnik, pomocná sila policajného úradu; vzor racionality. Mŕtvy a pochovaný.

Emil Winge: jeho mladší brat. Večný študent Uppsalskej univerzity na protest proti otcovým požiadavkám a očakávaniam; Cardell mu obul topánky po bratovi, čo malo osudové následky. Svojho času opilec s úmyslom zmierniť svoje bludné predstavy, medzičasom už nepije.

Anna Stina Knappová: trestankyňa pradiarne, odkiaľ utiekla; vdova, nedávno prišla o deti. Priekupník s ľuďmi Dülitz ju poveril, aby v pradiarni na Långholmene vyhládala vlastizradkyňu Magdalenu Rudenschöldovú, ktorá jej odovzdala list s menami účastníkov Armfeltovho sprisahania proti poručníckemu režimu.

Maja a Karl: dvojčky Anny Stiny Knappovej, na Hornsbergete sa premenili na popol, ešte kým stihli osláviť svoje prvé meniny.

Erik Tri Ruže: najmladší svojho rodu, kedysi pacient v blázinci v Danvikene, kde podstúpil trepanáciu lebky. Po Cetonovej zrade z pomsty podpáli sirotinec. Ešte v žiare ohňa ho v návale zúrivosti usmrtil Cardell.

Lisa Samotárka: tuláčka, čo v lete prespávala v Stora Skuggane; pomocníčka Anny Stiny pri istej chúlостivej záležitosti; na jeseň utiekla pred zodpovednosťou na juh, aby tak ostala verná svojmu menu.

Petter Pettersson: dozorca v Långholmenskej pradiarni. Prepustil Annu Stinu na slobodu výmenou za sľub, ktorý nedodržala; ako zálohu si ponechal Rudenschöldovej list.

Isak Reinhold Blom: tajomník štokholmského policajného úradu; básnik chabého nadania. Niekdajší kolega Cecilia Wingeho, neskôr podporovateľ Emila Wingeho.

Dülitz: kedysi utiekol z Poľska; obchodník s ľudskými životmi.

Miranda Cetonová: Tychova manželka; ochrnutá a pripútaná na lôžko; proti jej vôli ju pri živote udržiava manžel; pomohla Emilovi Wingemu a Mickelovi Cardellovi pri hone na Tycha, hoci pritom sledovala aj vlastné ciele.

Gustáv III.: z Božej vôle kráľ Švédska, Gótov a Venédov, zastrelený v opere v marci 1792.

Gustaf Adolf Reuterholm: mocný muž poručníckeho režimu; zvaný Velkovezír; de facto skutočný vládca ríše; urážlivý, márnivý a pevne odhodlaný zbaviť sa zvyšku lojálnych gustaviánov v krajine.

Vojvoda Karl: mladší brat nebohého kráľa Gustáva; ríšsky regent v kráľovom mene, pokiaľ tento nedovŕši osemnásty rok života. Politika vojvodu nezaujíma; ochotný stopársky pes v službách Reuterholma.

Vojvoda Fredrik Adolf: najmladší brat Gustáva III., piate koleso na voze medzi princami. Pôžitkár.

Gustáv Adolf: jediný syn Gustáva III., po mene kráľ Švédska; zatiaľ nedospelý a pod poručníctvom.

Gustáv Mauritz Armfelt: obľúbenec nebohého kráľa; utiekol z krajiny, keď ho odhalili ako strojcu sprisahania proti poručníckemu režimu.

Magdalena Rudenschöldová: bývalá dvorná dáma; Armfeltova milienka a verná spojenkyňa; väznená na Långholmene.

Johan Erik Edman: tajomník komory zodpovedajúci sa justičnému kancelárovi; predĺžená ruka baróna Reuterholma; šikovný a bezohľadný; zamestnáva ho hon na gustaviánov.

Magnus Ullholm: policajný veliteľ mesta Štokholm; v minulosti spreneveril peniaze zo základiny pre vdovy kňazov; podfukár.

Eumenidy: rádové spoločenstvo mocných mužov, ktorí ukájajú svoje chůtky pod falošnou vlajkou dobročinnosti.

PROLÓG

JESEŇ 1794

I.

BLAŽENÁ PIESEŇ sláka a strún, tá, čo len prednedávnom naplňala jeho svet a vďaka ktorej zabúdala na všetko ostatné, bola preč. Namiesto nej sa v jesennej noci ozývali zvony z veží a ich hlahol bol zvukom chvejúcich sa údov hľadajúcich jeho a nikoho iného, vyspevovali o jeho zraniteľnosti tak, aby to všetci počuli. Keď Tycho Ceton opustil zákryt úzkych uličiek, nahrbený sa náhlil k hukotu Polhemovho vzdúvadla. Diera po vylomenej mačacej hlave mu vykrivila pracku na ľavej topánke, no nemohol preto zastať, iba čo prispôsobil krok, aby udržal koženú topánku na nohe. Bol sám, už bez Jarricka po svojom boku, ktorý bez slova rozlúčky zabľúdlil do akejsi priechnej uličky s peniazom, ktorý žiadal za svoje posledné posolstvo. Cetona to neprekvapilo. Nič viac nečakal. Odhalili ho; keď jeho život ponúknu na predaj, kupci budú stáť v rade. Radšej sa rozlúčiť hneď, než sledovať, ako putá zviazané chamtivosťou dosiahnu až na hranicu prasknutia. Nech by aj medzi nimi panovala ešte aká-taká dôvera, šlo by len o oddialenie zrady.

Tak ďaleko, ako bol schopný dovidieť vo svite hviezd, sa na vlnách Saltsjönu črtali biele čiapočky. Na zdvíhacom moste sa musel oprieť o zábradlie, aby na klzkých doskách udržal rovnováhu. Vietor hrubou silou tlačil vodu Mälarenu medzi kamenné piliere a cez všetky štrbiny v dreve stúpala hluk príboja. Tam, kde pena pohľadzala múr, sa ozýval škodoradostný šepot: *Tvoji veritelia sú ti v päťách. Všetky dlhy treba splatiť a jedinou mincou, ktorá postačuje na ich umorenie, je krv v tvojich žilách.* Na druhej strane čoskoro našiel voz, ktorého pohonič zadriemal na kozlíku s rukami v podpazuší a bradou na prsiach. Tycho Ceton sa krčil za sklom pokrytým prasklinami a špinou, zatiaľ čo podkovy postupne nachádzali svoj rytmus.

Opadané listy ruží sa zachytili v závetrí múru, rozvírili sa zakaždým, keď ich bičoval poryv vetra. Zaklopal na dvere a skôr než slúžke vytrhol z ruky svietnik, sykol svoje meno. Bola dostatočne duchapri tomná, aby mu rýchlo uskočila z cesty, len čo sa dvere otvorili. Už v predsieni zacítil pach miestnosti vnútri a to, čo už nedokázal zakryť nijaký parfum. Pred jej dverami si vytiahol navoňanú hodvábnu vreckovku, aby si ňou prikryl nos, no rozmyslel si to a znovu si ju vtisol do vrecka, nehodlal jej ukázať, že by ho bola čímkoľvek schopná vyprovokovať, aj keby za tým bol jeho odpor k nej. Chvíľu sa váhavo dotýkal úchytky dverí, mosadz ho chladila. Otočil ňou, otvoril si, vstúpil do temnoty spálne.

Smrad, ktorý ho čakal za prahom, dodával tvar tme samotnej, ako by šlo o opar alebo dym. Keď križoval podlahu, svieca, ktorú niesol, väčšmi oslepovala, než poskytovala svetlo. Odložil mosadzný svietnik na stôl vedľa steny a pred širokým tieňom postele s nebesami zostal na chvíľu stáť. Jej majiteľku ukrývali závoje flóru. Tycho vyčkával, kým sa údery jeho srdca spomalia, a keď sa tak stalo, začul ju dýchať, skôr pokojne a obozretne, než akoby malo ísť o zvuky pochrapkávania spiaceho človeka. Ležala tam ako bájnny had vo svojej diere a pozorovala ho so všetkou trpezlivosťou, ktorou ju vyzbrojili roky, akou sa jeho vlastná jakživ nebude môcť merať.

„Milovaný Tycho. Tak ako som očakávala.“

Cetona z jej hlasu striaslo, vedel, aké krivky sa skrývajú za tým klamlivým zvukom.

Odkedy ochrnula, jej telo sa zmenilo na nepoznanie, no hlas zostal rovnaký ako ten, čo svojho času tryskal z útlej dievčenskej hrude. Jej muky museli byť príšerné, no v slovách bolo počuť zadosťučinenie, akoby si ich vychutnávala sťa sladkosť v pohári vína. Keď cez pe-ry pretisol odpoveď, pod košelou mu vyrázil pot.

„Miranda.“

Pri vlastnom mene vybuchla do smiechu. Tycho cítil, ako mu v ústach puchne jazyk, myšlienky boli odrazu ťažkopádne a spurné a nezostávalo mu iné, len čakať, s akým zámerom prevezme iniciatívu, ktorá mu prekľzla pomedzi prsty.

„Och, Tycho. Tvoj hlas. Veď sa trasie! A pred vlastnou manželkou. No istotne nemožno vzdať hold za tvoj ostych len mne samej. Kostol-

né veže vyzvávajú už celé hodiny. Poslala som malú Gustavu, aby sa vyšla pozrieť na vršok. Vraví, že Kungsholmen je v plameňoch, a v päťtách sa jej prirútiš ty a ešte v akom stave! Prepotil si veru košeľu i kabát a ten pach úzkosti zahanbil i moju zahnívajúcu nohu. Nože, no... Čože sa to stalo môjmu miláčikovi?“

Jej jazyk vždy bičoval tie najcitlivejšie miesta, na jej vlastnú škodu. V každom slove páľil výsmech. Rozhorčenie potopilo akúkoľvek snahu o krasorečenie, a tak bez okolok nahnevane zašepkal:

„Kofko z toho je tvoje dielo, Miranda?“

„Nuž, Tycho, ako iste chápeš, pre niekoho, kto nedokáže zodvihnúť ani špičku prsta z prikrývky, ťažko vedieť čosi také naisto. V kútku duše však dúfam, že ťa tá katastrofa nepostihla celkom bez môjho pričinenia, pretože som k nej prispela najlepšie, ako som vedela.“

Pohla hlavou na vankúši, drobný zvonček zacinkal.

„Mala som návštevu, Tycho, takú, na akú som dlho márne čakala, a priznám sa, že spočiatku sotva napĺňala očakávania, ktoré spriadali moje denné sny. Jeden veľký a jeden malý, ten veľký taký zhumpľovaný, že sa v ňom ledva dal spoznať človek, a navyše o ruku kratší. Ten malý... nemal v hlave všetko v poriadku, toľko bolo zrejmé. Nepochybovala som, že úloha, na ktorú sa podujali, nemá nádej na úspech. Kto by už vzal za slovo takú chásku, dokonca ani keď sa mohli preukázať tvojím priznaním. No ten jednoruký... lomcovala ním taká zlosť, zúrivosť taká silná, že sa mi tu takmer zošúverili papierové tapety. Zaujímalo by ma, akými lžami si ho nakrímil, ako veľmi si sa mu chvastal svojimi pokleskami. Nuž, poslala som toho chlapa do anatomickej sály v nádeji, že ťa v hneve namieste zabije, musela som však podceniť jeho sebaovládanie.“

„To je všetko?“

„Isteže som im povedala čo-to aj o tebe, drahý Tycho, a tvojich mnohých ťažkostiach. Nie však všetko.“

„Prečo nie?“

„Strach ti zatemnil rozum. Vieš prečo. Zrejme som nikdy neverila, že majú veľkú šancu uspieť, či už v jednej, alebo druhej veci. No ak sa ten nerovný pár nevráti späť ešte všetečnejší, čoskoro prídu iní. Potom budem rozprávať, ak mi prv nedáš to, po čom tak dlho túžim.“

Čakal, kým bude pokračovať, zatiaľ čo tep mu čoraz silnejšie zvieral spánky.

„Teraz ma vyslobodíš, Tycho. Nedala som ti na výber. Viem, že máš vo zvyku prenechať také veci iným, zatiaľ čo sa pozeráš. Nie, nepoškuľuj po Gustave. Už tu nie je. Po tom, čo ti otvorila dvere, poradila som jej, aby utekala a viac sa neobzrela. Dnes v noci sa budeš môcť aspoň raz chopiť činu ty sám. Kým sa budeš činiť a aj po celý zvyšok tvojho žalostného života, ktorý už za nič nestojí, ti bude myseľ ovládať vedomie, že som vyhrala, Tycho. Posledná partia, ktorá to mala medzi nami rozhodnúť, bola moja a všetky roky, ktoré som strávila v tejto posteli, každá hodina, každá minúta, sú vrchovato odmenené, keď ňa vidím v tvojej úbohosti. Spomínaš si na deň, keď som bola nevestou? Pripadal si mi vtedy nádherný, bolo to skôr, než som ňa spoznala lepšie. No teraz, taký ustráchaný a ponížený, si mi tisíc ráz krajší. No, poponáhľaj sa už, miláčik môj, pretože miesto tvojho pobytu je známe a tvoji nepriatelia lačnia po odplate. Táto strata bude sotva tvoja posledná. Ktohovie, kto to stihne skôr? Ten jednoruký dráb a vycivený blázon? Tvoji bývalí bratia z rádu? Nieкто zo všetkých tých urodzených pánov, ktorých priazeň si si vynútil? Zaujímalo by ma, kto to vezme do svojich rúk a prichystá ti ten najhorší osud. Ak jestvuje nejaký boh, sotva by mi odoprel jedným očkom na to nazrieť, aj keby to malo byť z hĺbky môjho vlastného pekla. To sú však už starosti iných. Teraz urob, čo som ti kázala, skôr než ti vyprší čas.“

Vedel, že hovorila pravdu. Predsa však váhal, márne sa pokúšal skúmať problém z každej strany ako porazený, ktorý neveriacky musí obísť šachovnicu, aby sa uistil, že dostal mat. Ako v nočnej more sa krok za krokom približoval k posteli, až kým sa jej napuchnutý zjav neodhalil pod vlnenou prikrývkou. Hnusila sa mu. Prudké dychčanie naplňalo jeho pľúca skazeným vzduchom a aby udržal žalúdok plný, sťažka preglgol. Šťastne sa zachichotala.

„Môj Tycho. Akoby som videla zakríknutého školáka pred prvou súložou.“

Spod hlavy jej vytrhol vankúš a chvejúcimi sa rukami jej ho priložil na tvár. Vystretými pažami ho tlačil nadol, no nemal dostatok síl a čas v presýpacích hodinách odrazu stuhol na melasu. Musel klesnúť nižšie a prilahnúť ju celou ťarchou svojej hrude v karikatúre objatia,

striasajúc sa od odporu, keď sa pod ním rozhodlo jej poddajné mäso. A ešte dlho, predlho počul jej víťazoslávny smiech pridusený páperím a hodvábom, a tlmený cinkot zvončeka.

Cestou von sa Tycho Ceton oprel o stenu. Pozbieral čosi z toho mála cenností a mincí, ktoré teraz zvyšovali z jeho majetku, no ani tak si nedokázal vziať so sebou všetko. Panika akoby mu zatemnila rozum a mnoho skrýš zostalo zabudnutých. Ležala mŕtva vo svojej izbe, no jej oči boli otvorené a ich posmešný pohľad ho prenasledoval medzi stenami. Naplnil si malú látkovú tanistru, to bolo všetko. Vonku na dvore stále panovala noc, bola však iná ako predtým a prinútila ho zastať pri bráne práve tak, akoby šlo o klenbu so spadnutými mrežami. Hrôza, ktorú odjakživa prechovával v najvnútornejšom kútiku srdca, bola ako dohľadka vytočená a starostlivo vynosená guľôčka, ak aj nie zabudnutá, prinajmenšom ukrytá pred svetom. Roztrhla svoje okovy a privlastnila si zem. Rozťahovala sa všade vôkol neho. Preglgol zvuk derúci sa mu z hrdla a dal sa na útek ako zajac pred vetrom, s ktorým sa nieslo vetrenie psov.

II.

UŽ PRI ZAKLOPANÍ na dvere tušil Dülitz zradu. Bol zvyknutý na nemeselé vzývanie suplikantov, ospravedlňovanie za ťažkosti naznačené škrabotom nechtov o dosku. Namiesto neho sa teraz ozvali tvrdé údery palice, rytmická salva, ktorej pôvodca vedel, že sa nemusí zodpovedať za priehlbiny, čo strieborná barla zanechá v dreve. Hoci panovala neskorá hodina, stále sa mu medzi závesmi z okna na druhom poschodí naskytoval dostatočný výhľad bez toho, aby tieň jeho postavy dopadol na sklo. Vonku boli dvaja muži, inkognito, mäkké plstené klobúky mali spustené hlboko do čela. Potiaľto by bol na čosi také zvyknutý. Málokto z návštevníkov sa chvastal tým, že vyhľadal jeho spoločnosť. Za nimi na vršku smerujúcemu k ulici Ormsaltaregränden čakali dvaja spoločníci, ktorým prikázali, aby si držali odstup. Boli zhrbení, aby si chránili zátylky pred mrholením, statní muži, ktorých kabáty ukrývali uniformy. Nad hrebeňmi striech, na druhej strane Polhemovho vzdúvadla, sa v úzkych uličkách mesta trblietali lampy a osvetlené obloky medzi mostami halili závoje dažďa. Pripomínali mnohookú beštiu, ktorá akoby ho pozorovala raz s nezáujmom, inokedy s nevraživosťou. Veľa rás Dülitz hľadel na príznak Štokholmu, ktorý mu bol po všetkých tých rokoch ešte stále cudzí, a uvedomoval si, že jedného dňa toto mesto označí hrob, ktorý si sám vykopal.

Dülitz v okamihu vedel, čoho sa návšteva týka, a hoci myšlienku na ňu potláčal, očakával ju. A predsa sa, postavený pred holý fakt, nedokázal vyhnúť spochybneniu cesty, ktorú si vybral a ktorá ho dostala do slepej uličky. V živote každého muža azda nadíde čas, keď ho jalový zvyk vybičuje k riziku, a keď si život, ktorého ťarcha sa na váhach

prevažuje z misky budúcnosti v prospech tej, čo patrí minulosti, nedokázal nájsť iný spôsob ako si pripomenúť mladosť, než pochabosťou. Úlohu, na ktorú sa podujal, mal odriecť, no hlas rozumu, ktorý ho od nej odrádzal, neposlúchol. Bolo to to dievča, Anna Stina Knappová. Nebyť nej, nebezpečenstvo by vo večer, ako bol tento, nevyhľadalo jeho bránu. Prišla v príhodnom čase a mala to, čo žiadal, išlo o výnimočnú zhodu okolností. Možno ho zvedol súcit, možno pobláznenie. Hodil výčitky za hlavu, úžitok, ktorý si kedysi zasluhovali, bol preč. Z jeho dverí si muži opäť spravili bubon. Ottosson, práve prebudенý a s opicou, mu z predsiene venoval pohľad plný otázok a obáv, no Dülitz svojmu paholkovi mávol, aby ustúpil, a sám odtiahol závoru s vedomím, že kocky sú hodené a ich hodnota určí jeho osud.

Pred chvíľou zakúrili v kachľovej peci, no teplo plameňov sa z kachlí ešte nerozšírilo a policajný veliteľ Ullholm považoval za vhodné ponechať si rukavice, aj keď uchoпил kalich s vínom, ktorý mu Ottosson podával chvejúcou sa rukou. Obom hosťom ponúkol stoličku.

„Môjho spoločníka azda poznáte z videnia?“

Dülitz, ktorý postupne zapaloval sviečky v kandelábri, prikývol, spokojný, že napriek všetkému jeho vlastné ruky prezrádzajú pocity v menšej miere ako u jeho posluhovača.

„Tajomníka komory Edmana predchádza jeho povest’.“

Johan Erik Edman bol od policajného veliteľa mladší akiste o pätnásť rokov, mal nepokojné oči a pod nimi opuchnutý nos, z ktorého mu tieklo a musel si ho každú chvíľu fúkať. Ullholm ochutnal víno.

„Dobré. Je múdre, ak je muž z vášho fachu čo najlepšie informovaný. Potom viete, že pán Edman je naším pavúkom v sieti vytvorenej špehmi koruny, naším levom v honbe za gustaviánmi. Vďaka jeho úsiliu ušiel ten zradca Armfelt z ríše so stiahnutým chvostom.“

Dülitz súhlasne prikývol.

„Pána Edmana si považujú i vo svetloplachejších kruhoch pre jeho neoblomnú náтуру a brilantné metódy, ako dostať priznanie aj z tých, ktorí vinu skrývajú tak umne, že na ňu sami celkom zabudli.“

Z Edmanovho hrdla sa vydral sípavý zvuk, možno myslený ako smiech, no čoskoro ho vystriedal kašeľ, ktorý sa stále zhoršoval, až si